

JAARVERSLAG

LANDELIJK CENTRUM

2019

COMMISSIE VAN TOEZICHT
ARRESTANTENZORG

CTA

12 mei 2020

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I	Over het landelijk centrum	3
Hoofdstuk II	Overleggen	4
1.	Het voorzittersoverleg	4
2.	De landelijk portefeuillehouder arrestantentaken	5
2.1.	Landelijke ontwikkelingen portefeuille	5
2.2.	De jaarverslagen 2018	6
3.	Het NPM: National Preventive Mechanism	7

Vastgesteld op 12 mei 2020

Landelijk Centrum Commissies van Toezicht Arrestantenzorg
Postbus 17107
2502 CC Den Haag

www.toezichtarrestantenzorg.nl
landelijk-centrum-cta@politie.nl

Sinds 2001 is in regelgeving vastgelegd dat er onafhankelijke commissies zijn die toezicht houden op de arrestantenzorg zoals deze door de politie wordt verleend, de Commissies van Toezicht Arrestantenzorg (CTA's). De komst van één nationale politie, vastgelegd in de Politiewet 2012, was aanleiding om een landelijk centrum voor de CTA's in te richten bestaande uit maximaal vier roulerende leden en een secretaris, hierna te noemen het LC. Dit is vastgelegd in de door de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie vastgestelde Regeling toezicht arrestantenzorg politie (Rtap). In artikel 6 Rtap is over het LC bepaald dat dit ten behoeve van de commissies handreikingen ontwikkelt met betrekking tot de kwaliteit en frequentie van het toezicht op de arrestantenzorg. Het LC rapporteert jaarlijks aan de korpschef over zijn activiteiten en bevindingen op het terrein van het toezicht op de arrestantenzorg.

De taken, de positie en de op te leveren producten van het LC zijn in 2013 nader uitgewerkt in het Startdocument Landelijk Centrum CTA, vastgesteld in juni 2013. In 2017 is dit document geëvalueerd, hetgeen heeft geleid tot de vaststelling van het document "Het Landelijk Centrum CTA 2017-2020". In dit laatste document is ten eerste teruggekeken op de eerste vier jaar LC en geconcludeerd dat de in 2013 gestelde doelen in 2017 in grote lijnen waren behaald. Vervolgens is bekeken wat de doelstellingen konden zijn voor de jaren 2017-2020.

Om de door het LC verworven positie te handhaven van volwaardige gesprekspartner, voor de CTA's, voor de landelijk portefeuillehouder arrestantentaken en de expertgroep arrestantentaken, als ook voor externe partners als het Ministerie van Justitie en Veiligheid en andere toezichthouders, moet er blijvend geïnvesteerd worden in de interne en externe relaties. Die investering houdt onder meer in dat het LC alert moet zijn op ontwikkelingen in de arrestantenzorg en in de wereld van toezichthouders.

In het kader van haar taak om de kwaliteit van het toezicht op arrestantenzorg te borgen, tracht het LC zorg te dragen voor het voorzien in randvoorwaarden die de CTA's nodig hebben om goed en gedegen toezicht te houden. Zo worden ten eerste blijvend met regelmaat landelijke bijeenkomsten georganiseerd, zowel met alleen voorzitters en secretarissen van de CTA's, als met alle commissieleden en bij de arrestantenzorg betrokken politieambtenaren. Daarmee wordt het delen van kennis en ervaring bevorderd. In de tweede plaats is in 2018-2019 een database ontwikkeld waarin de bevindingen van de CTA's worden opgenomen, waardoor ook een landelijk beeld ontstaat.

Bezetting van het LC vond vanaf 2018 plaats op basis van werving binnen de voorzitters van de CTA's. In 2019 was het LC bemenst door voorzitter de heer mr. M.J. Smit (voorzitter CTA Rotterdam), en leden mevrouw M.J. Louppen-Laurant (voorzitter CTA Oost-Nederland) en de heren drs. G.S. Janssen (voorzitter CTA Oost-Brabant) en mr. J.F.M. Wasser (voorzitter CTA Midden-Nederland). Het ambtelijk secretariaat wordt bemenst door mevrouw mr. W.M. Verhoeven-Beckers, ondersteund door mevrouw L. Pavijs LLB, de heer H.G. Venekamp en mevrouw mr. S. Tissingh. Het LC vergaderde in 2019 vijf maal.

In dit hoofdstuk wordt besproken welke onderwerpen in de diverse overleggen aandacht hebben gehad.

1. Het voorzittersoverleg

Op 9 april 2019 en 1 oktober 2019 hebben onder leiding van de voorzitter van het LC vergaderingen plaatsgevonden met alle voorzitters en secretarissen van de tien regionale CTA's. Deze vergaderingen worden ten eerste aangegrepen om kennis en ervaring te delen en voorts waar nodig voor het vaststellen van landelijk ontwikkelde producten en het maken van overige afspraken, telkens ter bevordering van de kwaliteit en uniformiteit van het toezicht op de arrestantenzorg.

Op 9 april 2019 zijn de volgende onderwerpen besproken.

- Tijdsindicatie en kompas: tijdens inspecties geven arrestanten soms aan moeite te hebben met het feit dat ze geen besef van tijd hebben. Regelgeving eist de zichtbaarheid van dag- en nachtcyclus, maar een tijdsindicatie heeft zeker toegevoegde waarde. Hetzelfde geldt voor een windroos. Daarom werd afgesproken dat het LC dit landelijk aankaart.
- Huisregels: tot nu toe is er door de CTA's altijd aandacht besteed aan de vraag of er huisregels aanwezig zijn in voldoende talen en of deze uitgereikt worden. Dit jaar is er ook aandacht gevraagd voor laaggeletterde ingeslotenen die huisregels niet of onvoldoende kunnen lezen/begrijpen. Die kunnen geholpen zijn met huisregels uitgewerkt in pictogrammen. De politie werkt daaraan. Daarnaast verdient de vraag aandacht of de huisregels in begrijpelijke taal (bijvoorbeeld niet ambtelijk) geschreven zijn. De CTA's zullen daar in hun eigen eenheid aandacht aan schenken.
- Verblijfsduur gerechtsgebouwen: sinds de Nationale ombudsman, naar aanleiding van een signaal vanuit de CTA's, onderzoek deed naar een aanbevelingen deed over de verblijfsduur van ingeslotenen in ophoudkamers in gerechtsgebouwen, is de vraag of op dit terrein ontwikkelingen zichtbaar zijn een vast agendapunt. Het ontbreekt helaas in de meeste eenheden aan concrete cijfers, maar men constateert wel bepaalde veranderingen in de praktijk. Zo worden ingeslotenen, als vervoer te lang op zich laat wachten, nogal eens overgebracht naar het politiecellencomplex, waar de voorzieningen goed zijn. In een enkele eenheid wordt uitgeweken naar een PI maar daar is het voorzittersoverleg geen voorstander van.
- Kennisvergroting CTA-leden: is er behoefte aan een introductie in de vorm van een informatiepakket (verwijzing naar de website zou in dat geval voldoende kunnen zijn), introductie- en/of bijspijker cursus en zo ja, in welke vorm? Om die vraag te beantwoorden wordt afgesproken dat de CTA's het LC laten weten wat zij op dit moment doen om nieuwe leden in te werken.
- Het Landelijk Reglement Arrestantenzorg: het voorzittersoverleg ontving ter kennisname het concept van het gewijzigde reglement, maar zag daar wat onvolkomenheden in. Het LC zou de portefeuillehouder vragen om een termijn om te reageren.

Op 1 oktober zijn de volgende onderwerpen besproken.

- Opleiding (nieuwe) CTA-leden: uit de inventarisatie bleek dat de meeste eenheden nieuwe leden inwerken door hen te voorzien van noodzakelijke schriftelijke informatie en vervolgens de eerste periode inspecties laten uitvoeren samen met ervaren leden. Eenheid Noord-Nederland had ervaring met een zelf opgezette trainingsdag en zag daar een grote toegevoegde waarde in. Het LC zal een opzet maken van een trainingsdag, ter bespreking in het volgende overleg.

- IGJ: het LC heeft contact gehad met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd die voornemens is om binnen de politie onderzoek te doen naar de vraag in hoeverre opvolging is gegeven aan de aanbevelingen uit het onderzoek waarover in januari 2016 werd gerapporteerd.
- Jaarverslagen: gesproken is over de analyse van de jaarverslagen van de tien CTA's ten behoeve van de korpschef. De korpschef is daarover bericht bij brief van 2 oktober 2019. In de volgende paragraaf wordt daarop teruggekomen.
- Landelijk Reglement Arrestantenzorg: naar aanleiding van het overleg van 9 april heeft het LC de opmerkingen van de CTA's ten aanzien van de voorgenomen wijzigingen van het Landelijk Reglement Arrestantenzorg ter kennis gebracht aan de portefeuillehouder. Die heeft de aanbevelingen voor een groot deel overgenomen en gemotiveerd waarom bepaalde opmerkingen niet zijn overgenomen.
- Conferentie CTA 2020: de conferentie wordt eens per 1,5 jaar georganiseerd. In 2019 vond er geen plaats maar in deze vergadering werd wel gesproken over de invulling van de conferentie in 2020.
- Tot slot zijn in oktober het inspectieverslag (dat beheerd wordt door het LC) en de aandachtspunten voor 2020 vastgesteld.

2. De landelijk portefeuillehouder arrestantentaken

Ieder half jaar vindt overleg plaats tussen het LC en de landelijk portefeuillehouder arrestantenzorg, de heer H. Wierda, namens de korpsleiding. Gesprekken vonden plaats op 26 maart (met Peter Homminga, programmamanager namens de portefeuillehouder) en 11 september 2019 (met Julien Hetteema en Anco Sesselaar namens de portefeuillehouder).

2.1 Landelijke ontwikkelingen portefeuille

In deze overleggen wordt het LC bijgepraat over landelijke ontwikkelingen op de portefeuille arrestantenzorg:

- Huisvesting: er wordt binnen de politie gesproken over hoe de huisvesting van cellencomplexen en ophoudkamers het beste vorm te geven. Er lijkt een ontwikkeling naar meer centralisatie te ontstaan: minder cellencomplexen, ondersteund door voldoende ophoudkamers voor eerste opvang. Dat heeft echter consequenties voor de bedrijfsvoering die goed in kaart gebracht en opgelost moeten worden. Vanwege de uit te werken financiële en praktische consequenties was het huisvestingsplan ten tijde van het laatste overleg nog niet gereed voor besluitvorming.
- Aanbestedingen op het gebied van arrestantenzorg: aanbesteding van medische zorg (hetgeen langzaam verloopt door politieke aspecten daarvan) en aanbesteding van arrestantenverzorgingsartikelen.
- De pilot vervoer. Dit houdt in het kort in dat in het hele land D&VO het rechtbankvervoer (tussen PI en rechtbank) voor zijn rekening neemt, zodat de politie dit niet meer hoeft te doen. Dat levert op onderdelen winst, op andere verlies op. Positief zijn de ervaringen met een DV&O-liaison bij de gerechtsgebouwen en met de invoering van planningssysteem DRIFE.
- Overige pilots/proeftuinen: verdergaande automatisering van logging; gebruik tolkprogramma Travis, vaste aanwezigheid piket-advocaat.
- Huisregels en laaggeletterdheid. Het LC gaf de portefeuillehouder mee te kijken naar het gebruik van pictogrammen.
- HRM: het ziekteverzuim is relatief hoog binnen arrestantenzorg. Bovendien zijn er veel openstaande vacatures die lastig in te vullen zijn, mede door ontwikkelingen ten aanzien van de aanstellingsgrond en door opleidingstekorten. In dit kader is ook gesproken over een bezettingsnorm. Er bestaat geen wettelijke maar binnen de arrestantenzorg bestaat de afspraak dat het minimumaantal is twee plus een persoon die de camera's uitkijkt. Het moet worden opgevat als een 'veldnorm'. Belangrijk is ook dat er bij een ontruiming voldoende medewerkers aanwezig zijn om

dit te begeleiden. . De norm zelf staat voor de CTA's niet ter discussie, dat is een beleidsmatige keuze. Hoe het in de praktijk uitpakt is leidend.

2.2 De jaarverslagen 2018

Bijzondere aandacht verdient hetgeen besproken is over de jaarverslagen van de CTA's over 2018. Het LC maakt jaarlijkse een globale analyse van de jaarverslagen van de tien CTA's. Hoewel zich dat noodgedwongen beperkt tot de hoofdlijnen kunnen daar toch conclusies uit worden getrokken. De eerste conclusie is dat de CTA's over het algemeen positief zijn over de Nederlandse arrestantenzorg. De huisvesting is over het algemeen naar behoren en dat geldt ook voor de verzorging en de bejegening van arrestanten in het algemeen. De tweede conclusie is echter dat er een aantal onderwerpen te benoemen is ten aanzien waarvan in meerdere eenheden aanbevelingen zijn gedaan en dat bovendien al bij herhaling. In haar brief aan de korpschef d.d. 2 oktober 2019, waarin het LC hem de jaarverslagen aanbod, heeft het LC hier bijzondere aandacht voor gevraagd. Het ging daarbij om de volgende punten.

1. Veiligheid/BHV

In 2017 was dit onderwerp reeds het meest genoemd als aandachts-/verbeterpunt. In 2018 is dit onderwerp 10 keer genoemd over 9 eenheden. Op sommige plekken lijkt verbetering zichtbaar maar de CTA's blijven opvallend vaak aandacht vragen voor de aanwezigheid van ontruimingsplannen, het houden van voldoende ontruimingsoefeningen en het goed evalueren van die oefeningen.

Dit onderwerp is met name onvoldoende geborgd in de ophoudkamers van de eenheden.

2. Medische verzorging

In 2018 is dit onderwerp 9 keer genoemd over 6 eenheden (in 2017 in 7 eenheden). Net als in 2017 zien de aanbevelingen met name op het opbergen en verstrekken van medicijnen. Ook de staat van verbanddozen is een terugkerend punt. Verbetering is op plekken zichtbaar, maar op andere ook niet.

3. Logging en registratie

In 2017 was een derde opvallend punt de logging en registratie van al hetgeen er rond een arrestant gebeurt. In 2018 heeft dit tot aanzienlijk minder aanbevelingen geleid, op basis waarvan het LC CTA voorzichtig concludeert dat dit punt daadwerkelijk verbeterd is. Vanwege de bevindingen van 2017 was dit onderwerp als bijzonder aandachtspunt vastgesteld voor de inspecties van 2019. We hopen volgend jaar uit de jaarverslagen over 2019 te kunnen concluderen dat deze verbetering structureel is gebleken.

Andere onderwerpen waarop meerdere aanbevelingen zijn gedaan:

- registratie en opslag van fouillering en het verstrekken van het fouilleringsformulier aan de ingeslotene (een verplichting uit de Ambtsinstructie).
- ophoudkamers. In mindere mate over de inrichting zelf, maar des te meer over de communicatie daarover. Hoeveel ophoudkamers zijn er in gebruik en hoe vaak? Het ontbreekt voorts vaak aan een goede terugkoppeling van acties vanuit de politie aan de CTA na aanbevelingen. Sluit ophoudkamers die niet voldoen, maar zorg wel voor voldoende landelijke dekking. Het feit dat de verantwoordelijkheid voor de ophoudkamers niet centraal belegd is, maar bij de (politiechefs, namens deze de) teamchefs lijkt debet aan de problematiek rond de ophoudkamers. Het LC hoopt dat de verbetering van het Landelijk Reglement Arrestantenzorg Politie, zoals recent vastgesteld, gaat bijdragen aan een beter zicht op taken en verantwoordelijkheden betreffende de ophoudkamers.
- de lange verblijfsduur in de gerechtsgebouwen. Vorig jaar vroegen wij uw aandacht voor het rapport van de Nationale ombudsman, "Onaanvaardbaar oponthoud", betreffende de lange duur dat ingeslotenen regelmatig in een ophoudkamer in een gerechtsgebouw

verblijven, terwijl de voorzieningen aldaar niet gericht zijn op lang verblijf. Wij hopen dat u in overleg blijft met de diverse betrokken partijen om de te lange verblijfsduur te voorkomen.

Het is aan de korpschef om de jaarverslagen van de tien CTA's aan te bieden aan de Minister van Justitie en Veiligheid en daarbij aan te geven of en zo ja welke maatregelen getroffen zijn of worden ten aanzien van de aanbevelingen. Bij brief d.d. 16 december 2019 heeft de korpschef dit gedaan.

3. Het NPM: National Preventive Mechanism

In 2019 zijn er drie bijeenkomsten geweest van het NPM, op 7 februari, 19 juni en 4 december. Naast de vaste vertegenwoordigers van de Inspectie Justitie en Veiligheid, de IGJ, de Klankbordgroep van de Commissies van Toezicht Penitentiaire Inrichtingen en het LC CTA was eveneens bij alle bijeenkomsten aanwezig een vertegenwoordiger van de Commissie van Toezicht Koninklijke Marechaussee. Op 4 december 2019 waren naast de genoemde vertegenwoordigers, eveneens vertegenwoordigers aanwezig van de RSJ, de Nationale Ombudsman en het College voor de Rechten van de Mens.

Op 7 februari 2019 is naast ingekomen stukken, tevens gesproken over de koers van het NPM. Hierbij zijn een vijftal scenario's aan de orde geweest, waarover op 4 december 2019 in breed verband is gesproken en gediscussieerd. Verder zijn onderwerpen als het jaarverslag 2017/2018, de problematiek rond verwarde personen en de toepassing van dwangmedicatie in Forensische Psychiatrische Centra en Penitentiaire Psychiatrische Centra aan de orde geweest.

Tijdens de vergadering van 19 juni 2019 is wederom gesproken over de door het NPM te volgen koers, waarbij door de heer Gertjan Bos (Inspectie J&V) verslag is gedaan over alternatieve scenario's en welke gesprekken zijn gevoerd met diverse personen aangaande de uit te zetten koers. Namens het CTA is de nadrukkelijke wens naar voren gebracht om gezamenlijk als NPM met het College voor de Rechten van de Mens, de RSJ en de Nationale Ombudsman de mogelijkheden van de inrichting van de NPM te bespreken. Naar aanleiding van de positieve reactie van de overige vertegenwoordigers is vanuit de Inspectie Justitie en Veiligheid de bijeenkomst d.d. 4 december 2019 georganiseerd. Uitgangspunt voor deze bijeenkomst was om de knelpunten van het huidige stelsel in kaart te brengen en suggesties te doen voor alternatieven. Hierbij is afgesproken dat uiteindelijk de Beleidsafdeling DG Straffen en Beschermen de Minister uiteindelijk zou informeren.

Op 4 december 2019 is tussen de onderlinge vertegenwoordigers gediscussieerd welke vorm en richting het NPM uit zou moeten gaan. Met name is tijdens deze bijeenkomst gesproken over de vraag waar en bij wie het NPM ondergebracht zou moeten worden in de toekomst. Aangezien de voorzitter van het LC CTA een kwartier voor einde van de bijeenkomst in verband met activiteiten elders moest vertrekken, en er van de bijeenkomst geen verslag is gemaakt, is uiteindelijk geen eindconclusie meegekregen. Bij het verlaten van de bijeenkomst waren de meningen hierover verdeeld en zal er geen eindconclusie zijn getrokken. Verdere uitwerking zal plaats moeten vinden in 2020.

In het jaarverslag over 2018 is nog aangegeven dat 2019 wat betreft het LC bepalend wordt voor de vraag of het NPM al dan niet een volwaardig orgaan kan worden met deelname hierin van de Nationale Ombudsman, de RSJ en het College voor de Rechten van de Mens. Deze vraag kan helaas ook thans nog niet eenduidig worden beantwoord, maar het feit dat alle vertegenwoordigers inmiddels zich bereid hebben verklaard om rond de tafel te gaan zitten, doet de hoop leven dat hierover in 2020 wel (meer) duidelijkheid zal worden verkregen. Feit is wel dat het een traag verlopend proces is, met onzekere uitkomst.